

STRESZCZENIE

Zbrodnia ludobójstwa określana mianem „*crime of all crimes*” bez wątpienia jest najpoważniejszą zbrodnią w hierarchii prawa międzynarodowego. Godzi w fundamentalne prawa człowieka, stanowiąc tym samym zagrożenie dla całej cywilizacji. Sprawca ludobójstwa swoim zamiarem obejmuje wyniszczenie w całości lub części grup narodowych, rasowych, etnicznych lub religijnych jako takich. Czyny kwalifikowane jako postaci ludobójstwa według jego klasycznej definicji, to zabójstwo członków grupy, spowodowanie poważnego uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia psychicznego członków grupy, rozmyślne stworzenie dla członków grupy warunków życia, obliczonych na spowodowanie ich całkowitego lub częściowego zniszczenia fizycznego, stosowanie środków, które mają na celu wstrzymanie urodzin w obrębie grupy, przymusowe przekazywanie dzieci członków grupy do innej grupy.

Celem niniejszej rozprawy było ukazanie ewolucji jaką przeszło pojęcie ludobójstwa oraz odpowiedź na pytanie czy i jaki wpływ na kształtowanie się definicji tej zbrodni, miały międzynarodowe trybunały karne ad hoc, trybunały umiędzynarodowione oraz Międzynarodowy Trybunał Karny. Przedmiotem dociekań była również ocena prawidłowości kryminalizacji ludobójstwa w polskim Kodeksie karnym i dokonanej implementacji przepisów prawa międzynarodowego.

Posługiwanie się terminem ludobójstwa jest współcześnie tak powszechne, że trudno zrozumieć jak przez wieki, o ile nie od początku historii ludzkości, społeczność międzynarodowa funkcjonowała bez tego pojęcia, które stworzył polski prawnik żydowskiego pochodzenia, Rafał Lemkin. Stworzył on nie tylko samo pojęcie ale również projekt definicji, która później została zaadaptowana przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w Konwencji w sprawie zapobiegania i karania zbrodni ludobójstwa. Mimo stworzenia definicji, znamiona tej zbrodni nie były jednak jasne, wzbudzając wiele wątpliwości.

Pojęcie ludobójstwa ewoluowało dzięki działalności Międzynarodowych Trybunałów Karnych ad hoc. Należy podkreślić, że orzecznictwo wspomnianych trybunałów odkryło nowe drogi interpretacji znamion zbrodni ludobójstwa. Jurysprudencja trybunałów ad hoc miała fundamentalne znaczenie dla rozumienia i implementacji prawa międzynarodowego w kontekście zbrodni ludobójstwa. Orzecznictwo wspomnianych trybunałów zawiera wyjaśnienie wielu pojęć oraz definiuje znamiona ludobójstwa. Jurysprudencja trybunałów ad hoc wypełniła pojęcia znaczeniem i kontekstem niezbędnym do ukarania sprawców najcięższych zbrodni – ludobójstwa ale też zbrodni wojennych i zbrodni przeciwko ludzkości.

Drugą tezą niniejszej pracy jest pogląd, iż definicja ludobójstwa zawarta w Konwencji w sprawie zapobiegania i karania zbrodni ludobójstwa jest międzynarodowym standardem i polskie Kodeks karny zawiera rozdział kryminalizujący to przestępstwo, jednak postulować należy usunięcie luk prawnych.

Dokonując analizy tych dwóch przepisów nie sposób zauważyć rozbieżności. Polski Kodeks karny posługuje się sformułowaniem „ciężki uszczerbek na zdrowiu”, co odpowiada nomenklaturze kodeksowej. Jawią się tu pewne kontrowersje związane z interpretacją tych sformułowań. Zgodnie bowiem z linią orzeczniczą trybunałów międzynarodowych pojęcie poważnego uszkodzenia ciała rozumieć należy jako tortury, zarówno te psychiczne jak i fizyczne, nieludzkie lub poniżające traktowanie oraz prześladowanie. W obrębie tego katalogu plasuje się również przemoc seksualna, okaleczenia, zniekształcenie ciała. Ciężki uszczerbek, stosownie do treści art. 156 § 1 kodeksu karnego, jest to pozbawienie człowieka wzroku, słuchu, mowy, zdolności płodzenia, spowodowanie innego ciężkiego kalectwa, ciężkiej choroby nieuleczalnej lub długotrwałej, choroby realnie zagrażającej życiu, trwałej choroby psychicznej, całkowitej albo znacznej trwałej niezdolności do pracy w zawodzie lub trwałego, istotnego zeszpecenia lub zniekształcenia ciała. W orzecznictwie podkreśla się, iż rozstrój zdrowia psychicznego lub fizycznego nie musi mieć charakteru trwałego i może z czasem ustąpić. Norma prawa polskiego jest węższa w stosunku do normy wynikającej z konwencji, ponieważ zawęża odpowiedzialność sprawców spowodowania ciężkiej choroby nieuleczalnej oraz niezdolności do pracy poprzez znamię „trwałości”.

Kwestią pominiętą przez prawodawcę zarówno w Konwencji jak i polskim Kodeksie karnym jest popełnianie przestępstw seksualnych z zamiarem właściwym dla ludobójstwa. Chociaż MTKR sugerował, iż te czyny mogą być karane jako powodowanie poważnego uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia psychicznego lub środki, które mają na celu wstrzymanie urodzin w obrębie grupy, jest to niewystarczające i ta luka prawna powinna zostać usunięta. W innych aspektach definicja zawarta w polskim kodeksie karnym jest szersza - prawodawca zwiększa katalog grup objętych ochroną wyróżniając grupę polityczną i o określonym światopoglądzie. Dodać należy, iż również ten katalog nie jest pełny i nie wszystkie grupy zostały w nim ujęte.

Celem niniejszej rozprawy była analiza działalności międzynarodowych trybunałów *ad hoc*, trybunałów umiędzynarodowionych i Międzynarodowego Trybunału Karnego oraz opracowanie wniosków, które mogą mieć wpływ na przyszłą implementację prawa międzynarodowego. Analiza najbardziej aktualnych orzeczeń może stworzyć *sui generis* wytyczne w jaki sposób rozumieć pojęcie ludobójstwa.

SUMMARY

Crime of genocide, also called „crime of crimes” is, without doubt, the most serious crime in international law. It violates fundamental human rights and also endangers whole civilisation. The intent of the perpetrator of the genocide is the destruction in whole, or in a part, national, racial, ethnic or religious groups as such. Classic definition of genocide establishes five prohibited acts that, when committed with the requisite intent, amount to genocide: killing members of a group, causing serious bodily or mental harm to members of the group, deliberately inflicting on the group conditions of life calculated to bring about its physical destruction, imposing measures intended to prevent births within the group, forcibly transferring children of the group to another group.

The purpose of this dissertation was an attempt to show the evolution of the crime of genocide and an attempt to find the answer to the question whether international *ad hoc* tribunals, international mixed courts and International Criminal Court had impact on the definition of genocide. Also, the aim of the dissertation was to analyse and evaluate criminalization of genocide in Polish Penal Code and implementation of international law to Polish law.

The use of the term genocide is so frequent today that it is hard to believe how, for centuries, if not since the very beginning of human history, international society had managed to exist without this notion, which was introduced into our language by Polish-Jewish lawyer, Rafał Lemkin. He created not only the notion but also a draft of definition, which was then adopted by the United Nations General Assembly in Convention on the Prevention and Punishment of the crime of Genocide. However, stating the definition of genocide did not mean this term became clear.

The first thesis of the dissertation is that due to the international *ad hoc* tribunals e.g. ICTY, ICTR, the term genocide evolved. It should be stressed out that the jurisprudence of mentioned tribunals developed new ways of understanding the crime of genocide. The jurisprudence of the *ad hoc* tribunals is of fundamental meaning for the understanding and implementation of international law with regard to the crime of genocide. It enabled clarification for many terms and defining features of genocide. Analysed jurisprudence filled notions with the context necessary to punish perpetrators of the most serious crimes – genocide and also war crimes and crimes against humanity.

The second thesis is the assumption that the definition of genocide submitted by the UN Convention is currently international standard and Polish Penal Code contains a chapter which provides for the criminalization of that crime, nevertheless, there are some

legal loopholes that should be closed. For instance, causing serious bodily and mental harm to members of a group according to international law and mentioned by *ad hoc* tribunals jurisdiction may be committed through torture – both psychological and mental, inhuman treatment or persecution. In Polish law it has to be defined in the context of article 156 Penal Code, which states that serious bodily harm deprives a person of their sight, hearing, speech or the ability to procreate or inflict on another person's a grievous crippling injury an incurable or prolonged illness, a potentially fatal illness, a permanent mental illness, a permanent total or significant incapacity to perform a profession or a permanent serious bodily disfigurement or deformation. According to that, Polish definition narrows the scope of the crime of genocide – the acts of the perpetrators have to cause a permanent illness. Also, what is a loophole not only in Polish but also in international law, is that the legislator doesn't criminalize sexual harassment with the intent to commit genocide. Although ICTR suggests that those acts can be punished as causing serious bodily or mental harm or measures intended to prevent births, it is not sufficient and that loophole should be closed by amendment. In some ways, Polish definition is wider because the catalogue of the groups contains additionally political group and a group with specific worldview. Still, there is a lacuna and there are some groups that are not acknowledged.

The aim of this dissertation is to analyse the jurisprudence of the *ad hoc* tribunals, international mixed courts and International Criminal Court and draw conclusions that may influence the future implementation of the international humanitarian law. The analysis of the most recent indictments and sentences may constitute a kind of guidelines in the sphere of how to understand the term genocide.